

Др Сандра ФИШЕР ШОБОТ
доцент Правног факултета Универзитета у Новом Саду

ОБАВЕЗА ПРОДАВЦА ДА ПРЕДА ДОКУМЕНТА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА РОБУ КОД УГОВОРА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ

Резиме

Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе предвиђа три основне обавезе продавца код уговора о међународној продаји робе. Продавац је дужан да испоручи робу, преда документа која се на робу односе и пренесе право својине на роби.

Предмет рада је анализа правних норми којима је регулисана обавеза продавца да преда документа код уговора о међународној продаји робе. У раду је размотрен однос обавезе испоруке и обавезе предаје докумената, време, место и начин предаје докумената и анализиране су правне последице повреде ове обавезе.

***Кључне речи:** обавеза предаје докумената, уговор о међународној продаји робе, Бечка конвенција, попуњавање празнина.*

I Уводне напомене

Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе – БК¹ предвиђа да је продавац дужан да на начин предвиђен уговором и конвенцијом испоручи робу, преда документе који се на робу односе и пренесе својину на роби.² Према томе, продавац има три основне обавезе – обавезу испоруке робе, обавезу предаје докумената која се односе на робу и обавезу преноса права својине на роби. Предмет разматрања у раду је обавеза предаје докумената који се односе на робу.

1 Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе - БК, Службени лист СФРЈ, бр. 10/1/84 од 31.12.1984).

2 БК, чл. 30 БК.

Обавеза предаје докумената регулисана је у чл. 34. БК. У првој реченици чл. 34. БК наведена је обавеза продавца да преда документа која се односе на робу у време, у облику и на месту како је то предвиђено уговором. Друга и трећа реченица чл. 34. односе се на право продавца да исправи недостатке у документима,³ а правило садржано у њима одговара праву продавца из чл. 37. БК да отклони недостатке испоручене робе. У одредби је наглашен принцип очувања уговора који је један од основних принципа садржаних у конвенцији.

II Однос обавезе испоруке робе и обавезе предаје докумената

Обавеза предаје докумената подразумева предају свих докумената која се односе на робу. Обавеза предаје докумената и обавеза испоруке повезане су, на шта указује и систематика конвенције, будући да се чл. 34. БК којим је регулисана обавеза предаје докумената налази одмах после одредби којима је регулисана обавеза испоруке робе.

Међутим, иако је обавеза предаје докумената повезана и следи обавезу испоруке, она је правно независна и одвојена од обавезе испоруке⁴ из следећих разлога. Прво, у чл. 30. БК наведено је да продавац има обавезу да у складу са уговором и конвенцијом испоручи робу, преда документа која се на робу односе и пренесе својину на роби. Дакле, БК предвиђа три основне обавезе продавца – обавезу испоруке робе, обавезу предаје докумената која се на робу односе и обавезу преноса права својине на роби. Друго, чл. 34 који се односи на предају докумената регулише случај када продавац пре рока за предају докумената преда несаобразна документа и право продавца да отклони недостатке (*right to cure*). Члану 34. БК који се односи на предају докумената одговара чл. 37. БК који се односи на обавезу испоруке. Из наведене дихотомије правила очигледно је да се ради о одвојеним обавезама. Треће, обавеза предаје докумената извршена је тек када купац или од стране купца овлашћено лице стекне државину на документима. Насупрот томе, обавеза испоруке према чл.

3 Друга и трећа реченица додате су на дипломатској конференцији у Бечу. Вид. пар. 2.3 *CISG-AC Opinion No. 11, Issues Raised by Documents under the CISG Focusing on the Buyer's Payment Duty*, Rapporteur: Professor Martin Davies, Tulane University Law School, New Orleans, U.S.A. Adopted by the CISG-AC following its 16th meeting, in Wellington, New Zealand, on Friday, 3 August 2012, доступно на адреси: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op11.html>.

4 Исто тако и Karsten Schmidt, *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, München, 2004, 510; Ingeborg Schwenzer, Peter Schlechtriem, Ingeborg Schwenzer, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, Oxford, 2010, 560.

31(a) БК извршена је када продавац преда робу првом превозиоцу ради њеног достављања купцу. Према томе, чл. 31(a) БК који регулише испоруку предајом робе не може се аналогно применити на предају докумената. Четврто, разликују се правна средства купца у случају повреде обавезе испоруке и обавезе предаје докумената. Према чл. 45. БК купац има због повреде било које обавезе од стране продавца право да захтева извршење уговора, право на снижење цене, право на раскид и право на накнаду штете, самостално или кумулативно са неким од наведених права. Раскид уговора због повреде обавезе испоруке и обавезе предаје докумената могућ је увек када постоји битна повреда уговора.⁵ Међутим, у случају доцње са испоруком робе купац може да раскине уговор и када неиспука не представља битну повреду уговора, ако продавац обавезу не изврши ни у накнадно остављеном року или изјави да је неће извршити.⁶ Могућност раскида уговора у складу са чл. 49(1)(б) БК не постоји у случају неизвршења обавезе предаје докумената.⁷

Околност да се ради о две посебне и самосталне обавезе продавца важна је јер даје одговор на питање да ли је на обавезу предаје докумената могуће аналогно применити норме којима је регулисана обавеза испоруке. Према доминантном ставу у теорији права међународне продаје примена правила о обавези испоруке није могућа ни дозвољена. У прилог наведеном, према нашем мишљењу, могу се изнети барем два разлога. Први, приликом доношења конвенције намерно је остављена правна празнина у вези са обавезом предаје докумената.⁸ Други, на значајном броју места у конвенцији су обавезе одвојено регулисане. На основу свега наведеног сматрамо да правну празнину у погледу обавезе предаје докумената није могуће попунити применом правила која се односе на обавезу испоруке, него применом правила из чл. 7(2) БК о попуњавању правних празнина.

5 Вид. БК, чл. 49(1)(а) и чл. 25.

6 Вид. БК, чл. 49(1)(б).

7 За супротан став према коме би аналогна примена чл. 49(2)(б) била могућа и у случају неизвршења обавезе предаје докумената вид. I. Schwenzer, 563.

8 На дипломатској конференцији делегација Португала изразила је сумње у корисност чл. 34. БК и предложила да се конвенцијом регулише садржај обавезе предаје докумената, ако време, место и начин предаје докумената не произлази из уговора. Међутим, наведени предлог није прихваћен. Видети више на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/Fdraft.html>.

III Обавеза предаје докумената

Конвенција не садржи посебна правила која би регулисала обавезу предаје докумената, него упућује на уговор. Према чл. 34. када је продавац дужан да преда документе који се односе на робу мора их предати у време, на месту и у облику који су предвиђени уговором.⁹ Према томе, нормом се не заснива обавеза продавца да преда документа која се односе на робу, него се полази од претпоставке да таква обавеза постоји на основу уговора.¹⁰ Конвенција наглашава да продавац мора да изврши уговорне обавезе, па и оне у вези с предајом докумената. Одредба је деклераторног карактера и само потврђује и наглашава принцип аутономије воље из чл. 6. БК.¹¹

Обавеза предаје докумената се, по правилу, уговара.¹² Споразум страна може бити изричит или прећутан. Стране најчешће изричито уговором регулишу која документа продавац треба да преда купцу, као и место, време и начин њихове предаје. Уколико је уговорена примена *Правила МТК за коришћење термина у унутрашњој и међународној трговини*¹³ из 2010. године (даље у тексту: *INCOTERMS*), односно неке од *INCOTERMS* клаузула продавац мора да поступи у складу с правилима садржаним у њој. На пример, код клаузуле *EXW-франко фабрика* – продавац мора да обезбеди трговачку фактуру; код клаузуле *DDP – испоручено са плаћеним дажбинама* – продавац је дужан да обезбеди трговачку фактуру и да достави купцу документ који му омогућава да преузме испоруку. Код *FOB – франко брод* клаузуле продавац има обавезу да купцу преда трговачку фактуру у којој се наводи количина и вредност робе,¹⁴ као и да

9 Одредба садржана у БК разликује се од чл. 50. Хашког једнообразног закона о међународној продаји телесних покретних ствари (даље у фуснотама: УЛИС). У чл. 50. УЛИС предвиђено је да када продавац има обавезу да преда купцу документа која се односе на робу, он треба то да уради у време и на начин одређен уговором или обичајем.

10 Вид. БК, чл. 1.: „Ако је продавац дужан...“, енг. *If the seller is bound...*“

11 Према другом ставу мисао чл. 34. БК је да се нагласи да се у недостатку уговорних одредаба на обавезу предаје докумената примењују обичаји и начело савесности. Вид. Cesare Massimo Bianca, Michael Joachim Bonell, *Commentary on the International Sales Law – The 1980 Vienna Sales Convention*, Milan, 1987, 267.

12 Вид. БК, чл. 34.

13 *INCOTERMS 2010: Правила МТК за коришћење термина у унутрашњој и међународној трговини, ступају на снагу 1. јануара 2011*, Национални одбор Међународне трговинске коморе Србије, Београд, 2010.

14 Вид. тачку А.1 *FOB* и одлуку у предмету Mexico 29 April 1996 Compromex Arbitration proceeding (*Conservas La Costeña v. Lanín*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960429m1.html>.

обезбеди за купца о свом трошку уобичајен доказ да је роба испоручена.¹⁵ Уношење *CIF-трошкови, осигурање и возарина* клаузуле у уговор значи да продавац мора да преда фактуру и сваки други доказ о усаглашености који се може тражити уговором, чисту теретницу, полису осигурања, а ако је предвиђено и извозну дозволу и друго званично одобрење.¹⁶ Уговарање *CFR-трошкови и возарина* клаузуле подразумева предају фактуре и чисте теретнице, а према ставу судске праксе не значи да је време предаје докумената битан елемент уговора.¹⁷

Ако уговор не садржи изричита правила о месту, времену и начину предаје докумената воља уговорних страна мора се тумачити у складу са чл. 8. БК. Уколико обавеза предаје докумената није уговорена може произлазити из обичаја и праксе успостављене између страна у складу са чланом 9. БК.¹⁸

Уколико не постоји ништа од наведеног, празнина се попуњава према правилу о попуњавању празнина из БК. С обзиром да обавеза предаје докумената представља материју која је уређена конвенцијом, али није изричито регулисана у њој, одговор, најпре, треба тражити у општим начелима на којима почива конвенција.¹⁹ Начела на којима почива БК која се у овом случају морају применити су, пре свега, начело разумности и принцип савесности.²⁰ Коначно, уколико ни то није могуће, празнина се попуњава применом правила меродавног националног права.²¹

1. Документи које продавац треба да преда

Конвенција не одређује ближе који су то *документи који се односе на робу*, а у теорији је прихваћен став да је наведену формулацију потребно широко тумачити,²² као и да због деклараторног карактера чл. 34. БК

15 Вид. *FOB* клаузуле, тачку А.8.

16 Вид. *CIF* клаузуле, тачке А.1, А.2, А.3 и А.8.

17 Вид. Одлука у предмету ICC Arbitration Case No. 7645 of March 1995 (*Crude metal case*), доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/957645i1.html>, 38; Исто тако, 2012UNCITRAL *Digest of case law on the United Nations Convention on the International Sale of Goods, Digest of Article 34 case law* доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/text/digest-2012-34.html>.

18 На дипломатској конференцији делегације Израела и Југославије истакле су да обавеза предаје докумената може произлазити не само из уговора, него и из обичаја и да је потребно да се то нагласи у тексту БК. Видети више на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/Fdraft.html>.

19 Вид. БК, чл. 7(2).

20 Вид. Н. Honsell, 376; I. Schwenzer, 492.

21 Вид. БК, чл. 7(2).

22 Heinz Georg Bamberger, Herbert Roth (Hrsg.), *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, München, 2003, 2818; Н. Honsell, 374.

није било неопходно да се у конвенцији одреди који су то документи. Према томе, чл. 34. БК односи се на *све врсте* докумената који се користе у реализацији прекограничних трансакција. Документи морају бити оне врсте и у оном облику да купац на основу њих може да преузме робу од превозиоца или трећег лица (нпр. складиштара) и са садржином која јасно идентификује врсту, количину и стање робе.²³

Који документи су документи који се односе на робу уређује се уговором и разликује се од случаја до случаја. У Коментару Секретаријата наведено је да је продавац је дужан да преда документа у време и у облику који ће омогућити купцу да робу преузме од превозиоца када роба приспе у место опредељења, да их стави на увуд царинским органима у земљи опредељења и да оствари своја права према превозиоцу или осигуравајућем друштву.²⁴ Сходно наведеном документа могу да се поделе на она која су купцу потребна за преузимање робе (коносман, складишница), она која му омогућавају увоз или робе (увозне / извозне дозволе, сертификати о пореклу, здравственој исправности робе) и она која му у случају оштећења дају захтев за исплату одређеног новчаног износа (полиса осигурања).

У сваком случају синтагмом *документи који се односе на робу* обухваћени су документи на основу којих се стиче контрола над робом и исправе које се издају у вези са извршењем уговора о продаји. У конвенцији разликују се документа према томе да ли омогућавају располагање робом.²⁵ Прву групу чине документа која представљају робу, односно документа на основу којих се робом може располагати (теретница, складишница), док у другу групу спадају документа која су од значаја за могућност коришћења робе²⁶ (увозне и извозне дозволе, потврде о пореклу робе, потврде о квалитету робе, тежини, фактуре, полисе осигурања, санитарни или фитосанитарни сертификати).

У пракси су најважнија документа која се јављају уз испоруку робе. Она се даље могу разврстати на она која се односе на превоз робе и

23 Радован Вукадиновић, *Међународно пословно право – посебни део*, Крагујевац, 2009, 151.

24 UN DOC. A/CONF. 97/5 (Коментар УНЦИТРАЛ-а), Official Records, чл. 32, пар. 2, 31. Исто тако Burghard Piltz, *Internationales Kaufrecht, Das UN-Kaufrecht (Wiener Übereinkommen von 1980) in Praxisorientierter Darstellung*, München, 1993, 128.

25 Вид. БК, чл. 58.

26 Вид. одлуку у предмету Spain 24 March 2009 Appellate Court Barcelona (*Cuttlefish case*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090324s4.html>. Продавац је предао документа неопходна за царињење робе, као и сертификат о квалитету.

складиштење робе. Превозне исправе служе продавцу као доказ да је извршио обавезу испоруке, односно да је робу предао на превоз у стању које је у њима назначено, док купцу служе да преузме робу од превозиоца. Наведене исправе могу бити хартије од вредности (нпр. теретница код уговора о поморском превозу робе, теретница која се издаје у превозу робе унутрашњим воденим путевима) или могу бити исправе које немају својство хартије од вредности (нпр. товарни листови у друмском, железничком и ваздушном саобраћају, шпедитерска потврда, поштанска признаница). Непреносиви документи представљају доказ да је извршена испорука и да је закључен уговор о превозу.

Поред тога, уз уговор о продаји се редовно јављају фактура и полиса осигурања. Коначно, с обзиром на међународни карактер продаје, продавац може на основу уговора имати обавезу да купцу преда административна документа која ће обезбедити несметан прелазак робе преко државне границе, односно документа неопходна за извршење свих царинских формалности (нпр. потврда о пореклу робе,²⁷ извозне дозволе,²⁸ увозне дозволе, потврда о царињењу, сертификат о квалитету робе,²⁹ санитарни сертификат, конзуларна фактура, пакинг листа итд.). У судској пракси је заузет став да продавац нема обавезу прибављања царинских докумената потребних за извоз робе, осим ако то није предвиђено уговором о продаји.³⁰

У теорији права међународне продаје опште је приваћен став да документи који се односе на употребу и монтажу робе (нпр. техничка упутства за монтажу, коришћење и управљање) нису обухваћени чл. 34. БК. Они се сматрају саставним делом (припатком) робе, а њихова предаја спада у извршење обавезе испоруке.³¹

27 Вид. одлуку у предмету Germany 3 April 1996 Supreme Court (*Cobaltsulphate case*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960403g1.html>; Spain 12 February 2002 Appellate Court Barcelona (*Comercial San Antonio, S.A. v. GrupoBlocnesa, S.L.*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/020212s4.html>.

28 Вид. одлуку у предмету Spain 24 March 2009, Appellate Court Barcelona (*Cuttlefish case*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090324s4.html>.

29 Вид. одлуку у предмету Ukraine 5 July 2005 Arbitration proceeding (*Medical equipment case*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050705u5.html>.

30 Вид. одлуку у предмету Switzerland, 12 August 1997, District Court St. Gallen (*Clothes case*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/970812s1.html>.

31 В. Piltz, 127; Kurt Rebmann, Franz Jürgen Säcker, Roland Rixecker (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, München, 2004, 2341; C. Brunner, 188; K. Schmidt, 510; H. G. Bamberger, H. Roth, 2817; H. Honsell, 374.

На врсту докумената која продавац треба да преда може да утиче и начин плаћања. Уколико се цена плаћа путем документарног акредитива банка у акредитивном писму одређује која документа продавац као корисник акредитива треба да преда акредитивној или кореспондентној банци. У случају да се плаћање врши на рачун продавца путем банкарске дознаке од значаја је да ли је дознака условна или безусловна. Код условне дознаке, купац као банчин налогодавац одређује које документе продавац као корисник дознаке треба да преда банци да би му била исплаћена сума одређена дознаком.

И последње, које документе ће продавац бити дужан да преда зависи и од обавезе купца да плати цену. Наиме, према чл. 58(2) БК ако је уговором предвиђен превоз робе, продавац може да отпреми робу под условом да роба или документи на основу којих се робом може располагати неће бити предати купцу док не исплати цену. Дакле, неки документи купцу морају бити предати у сваком случају, а неке продавац може задржати док купац не плати цену.³² Другим речима, код отпремног уговора, продавац купцу свакако мора да преда документе који су потребни за коришћење робе, а предају докумената на основу којих се робом може располагати може условити плаћањем цене од стране купца.³³

2. Време, место и начин предаје докумената

Уколико је *време* предаје докумената одређено уговором, продавац мора да поступи у складу са тим. Време предаје докумената може бити одређено и уговореном *INCOTERMS* клаузулом (нпр. CIF и CFR у тачки А.8 предвиђају да је продавац дужан да обезбеди одговарајући транспортни документ *без одлагања*) или може произлазити из уговорних одредби (нпр. ако су купцу за добијање увозних дозвола потребни одређени документи они му морају бити предати у време које омогућава увоз робе).³⁴

Надаље, време предаје докумената може бити условљено начином испоруке. Уколико је испорука извршена стављањем робе на располагање у одређено време на одређеном месту, продавац мора купцу да

32 Вид. такође пара.1.2. *CISG-AC Opinion No. 11* доступно на адреси: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op11.html>.

33 Више о томе који документи се у смислу чл. 58(2) БК сматрају документима на основу којих се може располагати робом видети у пара. 6 *CISG-AC Opinion No. 11* доступно на адреси: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op11.html>.

34 Вид. Н. Honsell, 375.

преда документа до времена које ће му омогућити благовремено преузимање робе.³⁵ Ако је испорука извршена предајом робе првом превозиоцу, документа по природи ствари треба да буду достављена купцу најкасније до приспећа робе у место опредељења.

Време предаје докумената може бити повезано и са плаћањем цене. Па тако, рок за предају докумената може се одредити из времена важења акредитива који је купац отворио у корист продавца.³⁶

Конечно, време предаје докумената може произлазити из обичаја или праксе успостављене између страна. Према ставовима изнетим у доктрини када време предаје докумената не може да се одреди ни на један од напред наведених начина могло би се сматрати општим принципом у складу са чл. 7(2) БК да продавац треба да преда документа у разумном року у складу са чл. 33(ц) БК.³⁷ Наведено сматрамо исправним, јер је *начело разумности* једно од основних начела на којима почива конвенција. Рок треба да почне да тече од закључења уговора, а његово трајање зависи од околности конкретног случаја. Наиме, зависи од тога да ли и када купац треба да преузме робу од превозиоца, да ли документа утичу на могућност купца да користи или препрода робу, односно предаја докумената треба да му омогући да у датом случају оствари захтеве према трећим лицима, нпр. због доцње или оштећења робе у транспорту.

Место предаје докумената може бити уговорено. Поред тога, место предаје докумената може да произлази из начина плаћања цене. Када се плаћање врши документарним акредитивом, место предаје докумената је седиште акредитивне банке у земљи купца или кореспондентне банке у земљи продавца. Ако је уговорено плаћање путем документарног инкаса, продавац документа треба да преда у месту доставне банке.

Уколико није посебно уговорено или не произлази из обичаја или праксе успостављене између страна, место предаје докумената је, по правилу, условљено местом испоруке. Уколико се испорука извршава стављањем робе на располагање у одређеном месту (место налажења робе –

35 У теорији постоје мишљења да продавац треба да преда купцу документа до времена које му омогућава да преузме робу у време испоруке. Вид. I. Schwenzer, 562.

36 Вид. одлуку у предмету China February 2006 CIETAC Arbitration proceeding (*Fluorite case*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060200c1.html>.

37 I. Schwenzer, 562; K. Rebmann, F.J. Säcker, R. Rixecker, 2342; H. Honsell, 376; Christoph Brunner, *UN-Kaufrecht – CISG – Kommentar zum Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf von 1980 – Unter Berücksichtigung der Schnittstellen zum internen Schweizer Recht*, Bern, 2004, 188.

чл. 31(б) или место пословања продавца – чл. 31(ц)) документа се купцу предају у том месту. Када се испорука извршава предајом робе превозиоцу примењује се правило да је продавац дужан да о свом трошку и на свој ризик пошаље документа купцу да би овај робу могао да преузме по њеном приспећу у место опредељења.³⁸

И у свим осталим случајевима када место предаје није одређено ни одредиво, обавеза предаје докумената је обавеза доношења (*die Bringschuld*), па документа купцу треба да буду предата у његовом месту пословања.³⁹ Сходно томе, продавац сноси ризик губитка и кашњења докумената.

Начин предаје докумената зависи од природе самих докумената. Уколико се купцу предају документи који су хартије од вредности предаја се врши у складу са правилима меродавног права о преносу хартија од вредности.

IV Право продавца да отклони недостатке у документима

Ако преда документе пре предвиђеног рока продавац може све до тог рока да поправи сваки недостатак саобразности у документима, под условом да ово његово право не проузрокује купцу ни неразумне непогодности ни неразумне трошкове. Купац, у овом случају задржава право да захтева накнаду штете.⁴⁰ Продавац недостатке у документима може о свом трошку отклонити и по протеку рока за испоруку, под условом да то учини без неразумног одлагања и без наношења купцу неразумних непогодности или неизвесности да ће му продавац накнадити трошкове које је с тим у вези имао. Купац, и у овом случају задржава право да захтева накнаду штете у складу са БК.⁴¹

V Правне последице повреде обавезе предаје докумената

Предати документи морају одговарати по врсти и по форми уговору и обичајима. Повреда (неизвршење) обавезе предаје докумената постоји уколико је продавац у доцњи са предајом докумената или ако је предао несаобразна документа. Несаобразност докумената може да се састоји у врсти докумената (нпр. предата је погрешна врста теретнице), са-

38 B. Piltz, 128; H. Honsell, 376, H.G. Bamberger, H.Roth, 2817; C. Brunner, 188.

39 K. Schmidt, 511. Исто тако: I. Schwenzer, 562.

40 Вид. БК, чл. 34, 2. и 3. реченица.

41 Вид. БК, чл. 48(1).

држини докумената (нпр. предат је сертификат о пореклу који указује да роба има другачије порекло од уговореног),⁴² форми (нпр. документ је на погрешном језику, нечиткост документа, грешка у куцању итд.).⁴³

У теорији не постоји сагласност да ли је у случају предаје несаобразних докумената купац дужан да обавести продавца о недостацима. Према једном мишљењу у случају предаје несаобразних докумената није могућа аналогна примена одредаба које регулишу дужност прегледа робе и дужност обавештавања о несаобразности испоручене робе из чл. 38. и 39. БК.⁴⁴ Упориште за овакав став представља текст чл. 38. и 39. БК који говоре о прегледу робе, односно о несаобразности робе. Насупрот томе, већински је став да и у случају предаје несаобразних докумената купац има дужност прегледа докумената и обавештавања продавца.⁴⁵ Један од основних аргумената је тај да продавчево право на отклањање недостатака у документима у складу са 2. реченицом чл. 34. БК и чл. 48. БК има смисла само ако купац има дужност обавештавања. Друго, постављање пред купца дужности обавештавања оправдано је с обзиром на сврху ове дужности. Наиме, основни циљ обавештења о несаобразности докумената је да продавац сазна за недостатке и да му се омогући да благовремено реагује. Сматрамо да дужност обавештавања произлази и из дужности смањења штете из чл. 77. БК.

У пракси када је уговорено плаћање путем документарног инкаса или документарног акредитива, продавац ће бити обавештен о недостацима у документима, јер ће купац или банка одбити да прихвате документа и изврше плаћање.⁴⁶

42 Вид. одлуку у предмету Germany 3 April 1996 Supreme Court (*Cobaltsulphate case*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960403g1.html>. У конкретном случају предат је сертификат о пореклу који је указивао да је испоручена роба из Јужне Африке, а било је уговорено да роба треба да има британско порекло.

43 Вид. одлуку у предмету China 4 June 1999 CIETAC Arbitration proceeding (*Industrial raw material case*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/990604c1.html>. У теретници је била уписана 1999. година уместо 1998. године, тј. годину дана касније него што је испорука заиста извршена. Банка је одбила да исплати акредитивну суму. Арбитражно веће је закључило да је очигледно да се ради о грешци у куцању и да она не утиче купчеву могућност преузимања испоруке.

44 Вид. Н. G. Bamberger, Н. Roth, 2818; Н. Honsell, 377.

45 Rolf Herber, Beate Czerwenka, *Internationales Kaufrecht – Kommentar zu dem Übereinkommen der Vereinten Nationen vom 11. April 1980 über Verträge über den Internationalen Warenkauf*, München, 1991, 159; С. Brunner, 188; I. Schwenzler, 563; K. Schmidt, 511.

46 I. Schwenzler, 563, 564.

У случају повреде обавезе предаје докумената купац на располагању има правна средства из члана 45. БК. Купац има због повреде било које обавезе од стране продавца право да захтева извршење уговора, право на снижење цене, право на раскид и право на накнаду штете, самостално или кумулативно са неким од наведених права.⁴⁷

Право на раскид купац има само када повреда обавезе предаје докумената представља битну повреду уговора.⁴⁸ Да ли постоји битна повреда уговора одређује се према околностима случаја, а нарочито према важности докумената за купца. У случају предаје несаобразних докумената битна повреда постоји само ако недостатак у документима ограничава купца да користи робу у складу са његовим плановима.⁴⁹ Насупрот томе, битна повреда не постоји ако купац може да преузме робу и да је користи и поред неизвршења предаје докумената.⁵⁰ Према ставовима изнетим у судским и арбитражним одлукама битна повреда уговора не постоји када купац сам може да прибави документа,⁵¹ када је продавац спреман и у могућности да преда документа без недостатака,⁵² као у случају када је несаобразност документа последица очигледне грешке (нпр. у куцању).⁵³

У случају неизвршења обавезе предаје докумената купац не може да раскине уговор у складу са чл. 49(1)(б) БК.⁵⁴ Међутим, неизвршење обавезе предаје докумената који купца овлашћују на располагање робом има за последицу да купац не може да се легитимише и да због тога не може да преузме робу. Тада продавац врши повреду не само обавезе предаје докумената него и обавезе испоруке, па може да се користи и прав-

47 Вид. БК, чл. 45.

48 БК, чл. 25, 49(1)(а). Ukraine 5 July 2005 Arbitration proceeding (*Medical equipment case*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050705u5.html>. Продавац није благовремено предао полису осигурања и сертификат о квалитету због чега купац није могао да изврши царинске формалности у погледу увоза робе.

49 Вид. пар. 3.5. *CISG-AC Opinion No. 11*, доступно на адреси: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op11.html> и пара. 4.9 *CISG-AC Opinion No.5*, доступно на адреси: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op5.html>.

50 Вид. пар. 3.5. *CISG-AC Opinion No. 11*, доступно на адреси: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op11.html>.

51 Вид. одлуку у предмету Germany 3 April 1996 Supreme Court (*Cobaltsulphate case*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960403g1.html>.

52 K. Schmidt, 511.

53 Вид. одлуку у предмету China 4 June 1999 CIETAC Arbitration proceeding (*Industrial raw material case*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/990604c1.html>.

54 Вид. одлуку у предмету Germany 3 April 1996 Supreme Court (*Cobaltsulphate case*) доступно на адреси: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960403g1.html>.

ним средствима због неизвршења обавезе испоруке.⁵⁵ То значи да је нпр. у случају непредаје складишнице купац овлашћен да раскине уговор и у складу са чл. 49(1)(б) БК, тј. ако продавац не изврши испоруку у накнадно остављеном року или изјави да робу неће испоручити у тако одређеном року. Ипак, треба имати на уму да овде купац може да се позива на чл. 49(1)(б) БК због тога што је повређена обавеза испоруке, а не због неизвршења предаје докумената.

VI Закључак

Код уговора о међународној продаји робе, према БК, продавац има три основне обавезе – обавезу испоруке робе, обавезу предаје докумената која се односе на робу и обавезу преноса права својине на роби.

Обавеза испоруке робе и обавеза предаје докумената који се односе на робу су две самосталне и независне обавезе. Сходно томе, на обавезу предаје докумената није могуће аналогно применити правила којима је регулисана обавеза испоруке.

Ако је продавац дужан да преда документе који се односе на робу, он их мора предати у време, на месту и у облику који су предвиђени уговором. Поред тога, време, место и начин предаје докумената могу произлазити из обичаја у складу са чл. 9(2) БК. У случају да не постоји ништа од наведеног, празнина се попуњава према правилу БК о попуњавању празнина.

Повреда (неизвршење) обавезе предаје докумената постоји уколико је продавац у доцњи са предајом докумената или ако је предао несаобразна документа. У том случају купац има правна средства наведена у чл. 45 БК. У случају предаје несаобразних докумената купац има дужност прегледа докумената и обавештавања продавца о несаобразности. Право на раскид купац има само када повреда обавезе предаје докумената представља битну повреду уговора.

55 B. Piltz, 129; K. Schmidt, 511.

Sandra FIŠER ŠOBOT, PhD

Assistant Professor at Faculty of Law University of Novi Sad

OBLIGATION OF THE SELLER TO HAND OVER DOCUMENTS RELATING TO THE GOODS IN CONTRACTS FOR THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS

Summary

In international sales contracts, according to the CISG, the seller must deliver the goods, hand over any documents relating to them and transfer the property in the goods.

Delivery of the goods and handing over of documents relating to the goods are separate and independent obligations. Consequently it is not possible to apply CISG rules regulating delivery obligation by analogy to the seller's obligation in relation to documents.

If the seller is bound to hand over documents relating to the goods, he must hand them over at the time and place and in the form required by the contract. In addition, time, place and form of handing over can be determined by usages that would govern the parties' contract by operation of Art. 9(2) of the CISG. Finally, if the contract is silent and there are no usages, all relevant issues regarding handing over of documents are to be settled in conformity with the general principles on which CISG is based or, in the absence of such principles, in conformity with the law applicable by virtue of the rules of private international law.

Breach of the obligation to hand over the documents constitutes a breach of the contract by the seller to which the remedies from Art. 45 of the CISG apply. In the case of handing over of non-conforming documents the buyer has the duty to inspect the documents and to notify the seller of the non-conformity. The buyer can avoid the contract only in accordance with Art. 49(1)(a) of the CISG i.e. if the breach of the obligation is fundamental.

Key words: *obligation to hand over documents, contract for the international sale of goods, CISG, gap filling.*